

Totala kostnader för förskoleverksamhet, skolbarnsomsorg, skola och vuxenutbildning 2006

Ökade resurser till förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg samt skola och vuxenutbildning

Under verksamhetsåret 2006 uppgick den totala kostnaden för förskoleverksamhet, skolbarnsomsorg, skola och vuxenutbildning till 177,1 miljarder kronor. Jämfört med 2005 har kostnaden ökat med 3,9 miljarder kronor (i fasta priser), vilket motsvarar en ökning på 2,2 procent. Av den totala kostnaden utgörs 69 procent (122,5 miljarder kr) av kostnader för skolväsendet och 31 procent (54,6 miljarder kr) av kostnader för förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg.

Av de totala kostnaderna för skolväsendet år 2006 var drygt 111 miljarder kronor kostnader för verksamhet med kommunal huvudman. Det innebär att cirka 91 procent av den totala kostnaden för skolväsendet utgörs av kommunernas kostnader. Den resterande kostnaden på knappt 11 miljarder kronor är kostnader för verksamhet med fristående, statlig eller landstingskommunal huvudman. En stor del av de övriga huvudmännens kostnader finansieras emellertid av kommunerna.

Stor andel av den kommunala sektorn¹

Förskoleverksamhet, skolbarnsomsorg, skola och vuxenutbildning utgör en väsentlig del av den kommunala sektorns verksamhet. Kostnaderna för dessa verksamheter motsvarar 44 procent av kostnaden för den kommunala sektorn som helhet som uppgick till 407 miljarder kronor² år 2006. Av kommunernas totala kostnader svarade förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg för nära 13 procent medan skolans andel uppgick till 31 procent, vilket är nästan samma andelar som 2005. I dessa kostnader ingår även ersättningar till andra anordnare och huvudmän.

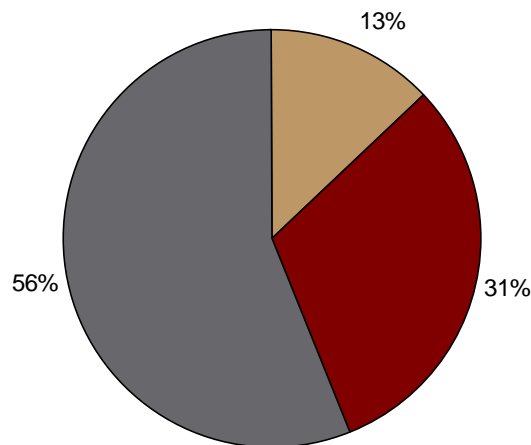
¹ Uppgifterna som redovisas i detta avsnitt är från kommunernas kostnadsredovisning (RS) som samlas in och bearbetas av Statistiska Centralbyrån (SCB).

² Kostnaden avser kommunernas egentliga, dvs. skattefinansierade, verksamhet.

PM

2 (36)
Dnr 71-2007:01035

Diagram 1 Förskoleverksamheten/skolbarnsomsorgens och skolans andelar av den kommunala sektorns totala kostnader (407 miljarder kr) 2006

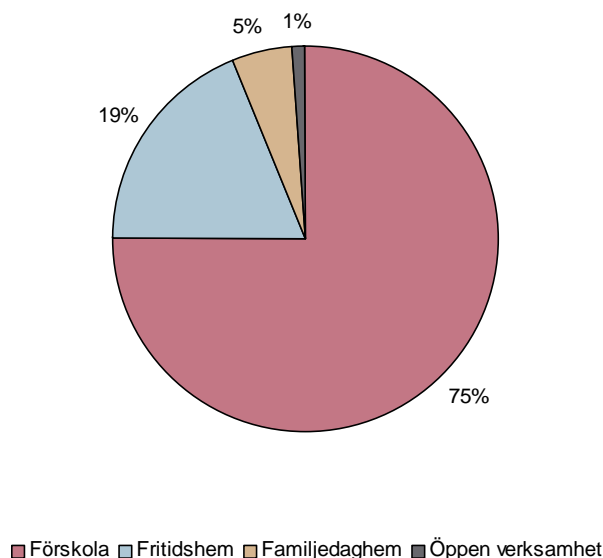
■ Förskoleverksamheten/skolbarnsomsorg ■ Skola ■ Övrig kommunal verksamhet

Kostnader för olika verksamhetsformer inom förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg

Förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg består av verksamheterna förskola, familjedaghem, fritidshem samt öppen förskola och öppen fritidsverksamhet. Av verksamhetens totala kostnader står förskolan för den största delen (75 %) med 40,9 miljarder kronor år 2006. Kostnaderna för fritidshemmen var 10,5 miljarder kronor (19 %) och för familjedaghemmen 2,7 miljarder kronor (5 %). De öppna verksamheterna, dvs. öppen förskola och öppen fritidsverksamhet, utgör endast en liten del av kostnaden för förskoleverksamheten och skolbarnsomsorgen (1 %) och kostade 0,4 miljarder kronor år 2006.

Jämfört med verksamhetsåret 2005 är den totala kostnaden för förskoleverksamhet och skolbarnsomsorgen 5 procent högre (fasta priser) år 2006. Kostnaden för förskola, fritidshem, öppen förskola och öppen fritidsverksamhet har ökat jämfört med föregående år, medan kostnaden för familjedaghem har minskat.

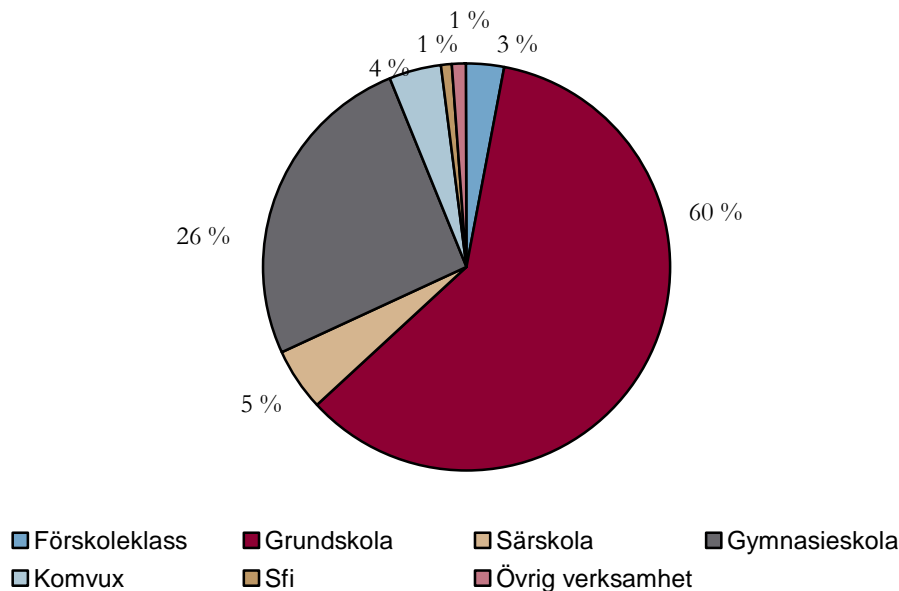
Diagram 2 Fördelning av den totala kostnaden för förskoleverksamhet och skolbarnsomsorgen (54,6 miljarder kr) mellan olika verksamhetsformer 2006

Kostnader för olika verksamhetsformer inom skolväsendet

Skolväsendet består av elva skolformer, varav grundskolan är den största. År 2006 kostade grundskolan 74 miljarder kronor, vilket motsvarar drygt 60 procent av den totala kostnaden för skolväsendet. Gymnasieskolan står för 26 procent (31,8 miljarder kr), komvux för knappt 4 procent (4,3 miljarder kr), särskolan för drygt 5 procent (6,2 miljarder kr) och svenskundervisning för invandrare (sfi) för knappt 1 procent (1,0 miljarder kr). Särsvux, Nationellt centrum för flexibelt lärande (CFL, f d Statens skolor för vuxna), specialskolan, sameskolan samt kompletterande utbildningar utgör tillsammans knappt 1 procent (1,0 miljard kr)³. Förskoleklassen, vilket är en skolform som infördes 1998, kostade 4,2 miljarder kronor, vilket motsvarar drygt 3 procent av den totala kostnaden för skolväsendet.

³ I Diagram 3 redovisas särsvux, CFL, specialskolan, sameskola och kompletterande utbildningar som övrig verksamhet

Diagram 3 Fördelning av den totala kostnaden för skolväsendet (122,5 miljarder kr) mellan olika verksamhetsformer 2006

Skolväsendets totala kostnader har ökat med 1 procent (1,2 miljarder kr) mellan 2005 och 2006.⁴ Ökningen beror till stor del på en ökad kostnad för de största skolformerna grundskola och gymnasieskola. Även för särskola, förskoleklass och sfi har de totala kostnaderna ökat jämfört med föregående år, medan kostnaderna minskat för komvux och särvux.

Prisutvecklingen i förskoleverksamhet, skolbarnsomsorg, skola och vuxenutbildning snabbare än för den privata konsumtionen

När man studerar kostnadsförändringen för en verksamhet över tid bör man ta hänsyn till prisutvecklingen för att göra tidigare års kostnader jämförbara med de kostnader som finns idag. Detta kan göras på flera sätt. Här illustreras två alternativ som är relevanta för förskoleverksamheten, skolbarnsomsorgen och skolan. Valet av index har också betydelse för tolkningen av kostnadsförändringen i sektorn över tid, vilket redovisas längre fram. Det ena alternativet är att använda konsumentprisindex (KPI), ett vedertaget mått som något förenklat justerar kronans värde för inflationsförändringar och därmed räknar om tidigare års kostnader till dagens penningvärde. Det andra alternativet är att använda sig av ett specifikt prisindex, som visar prisutvecklingen för varor och tjänster i just den verksamhet eller sektor som kostnadsförändringen avser.

⁴ Justerade med konsumentprisindex, KPI

Specifika verksamhetsindex justerar för prisutvecklingen inom en särskild verksamhet. Detta innebär att kostnadsutvecklingen efter justering visar förändringen i volymen av resursinsatser i en särskild verksamhet. Om justeringen för prisutvecklingen görs med KPI får man istället en bild av hur förskoleverksamhetens, skolbarnsomsorgens och skolans kostnader har förändrats över tid i relation till andra varor och tjänster, i dagens penningvärde. Kostnader som har justerats med hjälp av KPI kan jämföras med kostnader för andra konsumtionsvaror, tjänster eller verksamheter i samhället som helhet. Det säger dock inget om hur de faktiska resurserna som är tillgängliga för barnet eller eleven har förändrats, eftersom priserna för dessa verksamheter kan ha utvecklats på ett annat sätt än konsumentpriserna i allmänhet. För att få svar på det senare bör således kostnadsförändringen justeras för prisutvecklingen på exakt de varor och tjänster som konsumeras i barnomsorgen eller i skolan.

Hur påverkar valet av prisindex analysen av kostnadsförändringen

Valet av index är av betydelse för tolkningen av kostnadsförändringen över tid. Diagram 4 visar utvecklingen av KPI och verksamhetsindex (exkl. lokaler) för barnomsorg, grundskola och gymnasieskola under perioden 1991–2006. De skillnader som uppkommer bör noteras eftersom KPI är det index som fortsättningsvis används i rapporten⁵.

Valet av KPI motiveras av att justeringen på ett bättre sätt speglar verksamheternas kostnadsutveckling i förhållande till kostnadsutvecklingen i samhället i stort. En förändring justerad med specifika verksamhetsindex speglar däremot volymförändringar i verksamheterna. Förändringar i volym över tid redovisas på andra sätt, exempelvis med mått som mäter personaltätheten (t.ex. antal lärare per 100 elever).

Ett annat motiv till att använda KPI vid jämförelser är att det inte finns några helt tillförlitliga prisindex för de olika verksamheterna. Skolverket har låtit ta fram specifika verksamhetsindex för förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg, grund- och gymnasieskola. Det råder dock viss osäkerhet kring uppgifterna för åren till och med 1993 liksom för 2005–2006. För dessa år har verksamhetsindex tagits fram med skattade värden.⁶

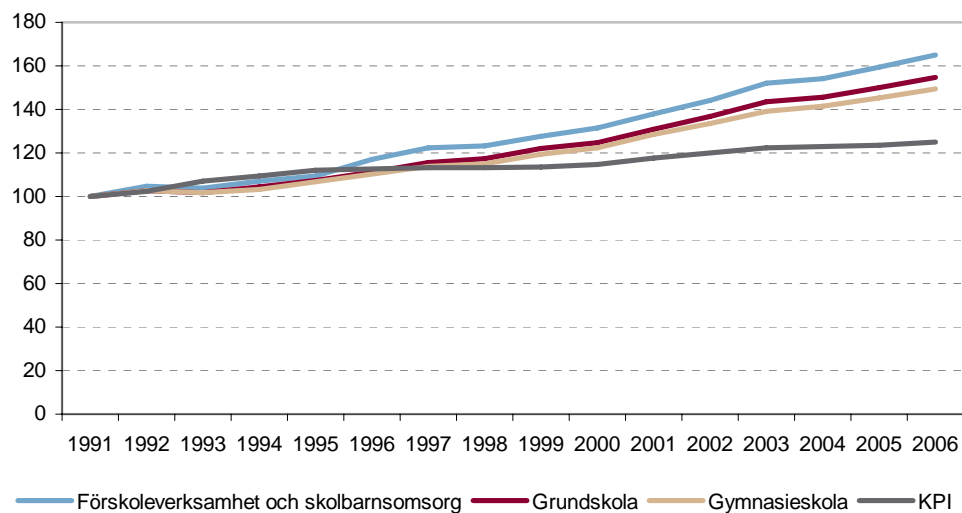
⁵ Samtliga jämförelser av kostnader som görs i denna rapport har fastprisberäknats med hjälp av KPI.

⁶ SCB har på Skolverkets uppdrag tagit fram särskilda verksamhetsindex för 1991–2006 för förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg, grund- och gymnasieskola. Indexserien bygger på uppgifter från Nationalräkenskaperna och det kommunala räkenskapsammandraget. Vid beräkning av index är det önskvärt att ta hänsyn till förändringar i personalens sammansättning. Detta har tyvärr inte varit möjligt.

PM

6 (36)
Dnr 71-2007:01035

Diagram 4 Förändring av KPI samt verksamhetsindex (exkl. lokaler) för förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg, grundskola och gymnasieskola 1991-2006 (index där 1991 = 100)

Förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg

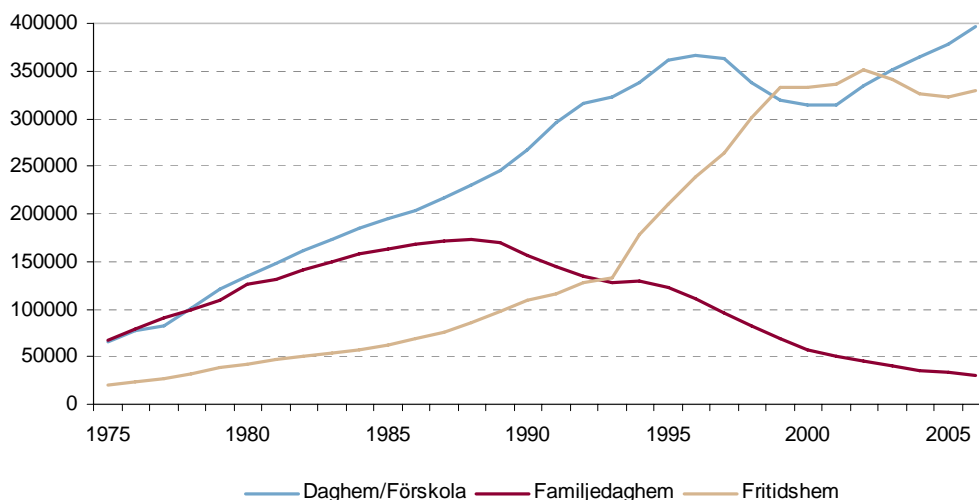
Förskoleverksamhet vänder sig till barn som inte börjat skolan och bedrivs i form av förskola, familjedaghem och öppen förskola. Skolbarnsomsorg tar emot barn som börjat skolan och bedrivs i form av fritidshem, familjedaghem och öppen fritidsverksamhet för 10–12-åringar.

Kommunerna är sedan 1995 skyldiga att tillhandahålla förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg för barn i åldrarna 1–12 år i den utsträckning som behövs för att föräldrarna ska kunna förvärvsarbeta eller studera eller om barnet har ett eget behov av verksamheten. Skyldigheten har under 2001–2003 utökats att gälla även förskoleverksamhet för barn till arbetslösa eller föräldralediga samt förskola för alla fyra- och femåringar.

Snabb utbyggnad

Utbyggnaden av förskolor och fritidshem var stor under hela 1990-talet samtidigt som verksamheterna utsattes för omfattande besparingar. Tillgången på platser för barn 1–5 år och för skolbarn i åldrarna 6–9 år motsvarar i stort sett efterfrågan. Det har medfört att årskullarnas storlek har fått en direktare påverkan på antalet inskrivna barn. Fortfarande ökar dock andelen inskrivna barn av samtliga barn i båda åldersgrupperna.

Diagram 5
Antal inskrivna barn i daghem/förskola, familjedaghem och fritidshem, 1975–2006

Reformer för ökad tillgänglighet

Under 2001–2003 genomfördes flera reformer för att öka tillgängligheten till förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg (reformen *Maxtaxa, allmän förskola m.m.*). Åren 2001 respektive 2002 fick barn vars föräldrar är arbetslösa eller föräldralediga för vård av annat barn rätt till förskoleverksamhet under tre timmar per dag eller femton timmar per vecka. År 2003 fick alla barn rätt till 525 timmars avgiftsfri förskola från och med hösten det år de fyller fyra år (s.k. allmän förskola).

Dessutom infördes ett system med maxtaxa 2002. Maxtaxan, som är frivillig för kommunerna, innebär att avgifterna bestäms till en viss angiven procentandel av föräldrarnas inkomst upp till ett högsta tak. Det första året tillämpade alla kommuner utom två maxtaxa, därefter har alla kommuner anslutit sig.

Till de kommuner som tillämpar maxtaxan utgår ett statsbidrag för att kompensera för minskade avgiftsintäkter. Det utgår även ett bidrag till kvalitetssäkrande åtgärder (personalförstärkning eller kompetenshöjning). För övriga delar av reformen utgår en ersättning till kommunerna genom en ökning av det generella statsbidraget.

Kostnad per inskrivet barn respektive heltidsbarn

Kostnaden för förskola, familjedaghem och fritidshem redovisas både per inskrivet barn och per *heltidsbarn*.⁷

⁷ Ett heltidsbarn definieras som ett barn med närvarotid på 40 timmar per vecka.

Kommuner där barnen har långa vistelsetider bör rimligtvis ha högre genomsnittliga kostnader per barn än kommuner där barnen har kortare närvarotider. Kostnaden per heltidsbarn tar hänsyn till att barnens vistelsetider varierar mellan kommunerna. Om närvarotiderna förändras över tiden bör de om möjligt vägas in när kostnadsjämförelser görs för en längre tidsperiod. Under 2002 och 2003 tillkom till exempel ett antal barn i förskolan med närvarotider begränsade till 15 timmar i veckan (barn vars föräldrar är arbetslösa eller föräldralediga). Denna förskjutning mot fler deltidsbarn medför att jämförbarheten försämras över tid när det gäller kostnad per inskrivet barn. Det kan då vara av större intresse att studera kostnaden per heltidsbarn.

Även kostnaden per heltidsbarn har dock svagheter. I måttet jämföras exempelvis kostnaden för två barn med en vistelsetid om 20 timmar per vecka med kostnaden för ett barn med en vistelsetid om 40 timmar per vecka. I allmänhet krävs det emellertid mer resurser för två halvtidsbarn än för ett heltidsbarn. Det är därför viktigt att vid en jämförelse mellan kommunerna även titta på kostnaden per inskrivet barn.

Vid beräkningen av antalet heltidsbarn 2006 har uppgifter om närvarotider hämtats från den föräldraenkät som Skolverket genomförde hösten 2005. Vid beräkningen av antalet heltidsbarn 2003 och 2004 har uppgifter om närvarotider hämtats från den föräldraenkät som Skolverket genomförde hösten 2002.⁸ För tidigare år har närvarotider i förskola och familjedaghem för förskolebarn hämtats från SCB:s s.k. barnomsorgsundersökningar, medan skolbarnens närvarotider i fritidshem och familjedaghem har uppskattats bland annat utifrån antaganden om tid i skolan.⁹

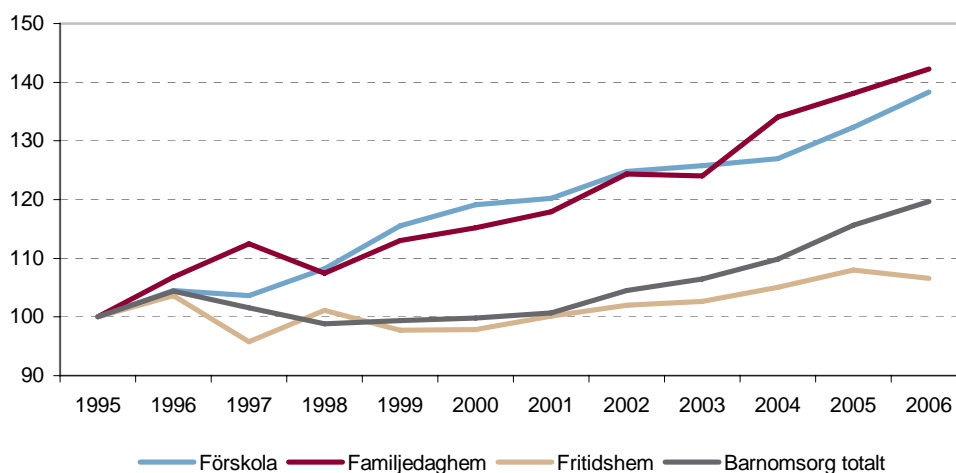
Kostnad per inskrivet barn 1995–2006

Kostnaden per inskrivet barn har ökat i förskola och familjedaghem i princip varje år under den senaste tioårsperioden. För fritidshemmen ser utvecklingen något annorlunda ut än i förskola och familjedaghem. Där minskade kostnaden mellan 1995 och 1999 för att därefter öka fram till 2006 då kostnaden minskade igen.

⁸ Barns omsorg. Omsorgen om barn 1–12 år. Resultat av 2002 års föräldraenkät. Skolverkets rapport 258.

⁹ En närmare beskrivning av beräkningarna finns i beskrivning av tabellerna på kommunnivå.

Diagram 6
Kostnad per inskrivet barn i daghem/förskola, familjedaghem
och fritidshem, 1995–2006 (index där 1995 = 100, fasta priser)

Högre kostnad per barn i förskolan

Mellan 2005 och 2006 ökade den totala kostnaden för förskolan med nästan 8 procent till 40,9 miljarder. Samtidigt ökade det genomsnittliga antalet inskrivna barn med 3 procent.¹⁰ Det innebär att kostnaden per inskrivet barn ökade med knappt 5 procent under 2006, till 105 000 kronor.

I de kommunala förskolorna stod personalkostnaden för 74 procent av den totala kostnaden, samma andel som 2005. Lokalkostnader utgjorde knappt 14 procent, en i stort sett oförändrad nivå jämfört med året innan.

I kommunala förskolor var kostnaden per heltidsbarn 151 000 kronor 2006, en ökning med 5 procent jämfört med 2005.

Högre kostnad per barn i familjedaghem

Kostnaden för familjedaghem fortsätter att minska och uppgick 2006 till 2,7 miljarder kronor. Detta är en minskning med 5 procent sedan året innan. Samtidigt minskade det genomsnittliga antalet inskrivna barn med 8 procent. Det innebär att kostnaden per inskrivet barn ökade med 3 procent mellan 2005 och 2006, till 84 300 kronor.

¹⁰ Alla uppgifter om antal barn är ett genomsnittligt antal av inskrivna barn där medeltalet har beräknats utifrån inskrivna barn mätdatum oktober 2005 och mätdatum oktober 2006.

PM

10 (36)
Dnr 71-2007:01035

Personalkostnaderna utgör 85 procent av den totala kostnaden för familjedaghem, en ökning med 1 procentenhet jämfört med 2005.

I kommunala familjedaghem var kostnaden per heltidsbarn 125 300 kronor 2006, en ökning med drygt 2 procent jämfört med året innan.

Lägre kostnad per barn i fritidshem

Den totala kostnaden för fritidshem var ungefär densamma 2005 och 2006, 10,5 miljarder kronor. Det genomsnittliga antalet inskrivna barn ökade med drygt 1 procent. Kostnaden per inskrivet barn var 32 400 kronor 2006, en minskning med drygt 1 procent jämfört med 2005.

Av kostnaden för kommunala fritidshem stod personalkostnaden för 73 procent, 1 procentenhet mer än 2005. Lokalkostnaderna utgör 16 procent av den totala kostnaden, vilket är 1 procentenhet mer än året innan.

I fritidshemmen är närvarotider jämförelsevis korta varför kostnaden per heltidsbarn blir hög jämfört med kostnaden per inskrivet barn. I kommunala fritidshem uppgick kostnaden per heltidsbarn till 93 200 kronor 2006 vilket är en minskning med 2 procent jämfört med 2005.

Resurser till öppna verksamheter

Den öppna förskolan byggdes ut under 1980-talet och som flest fanns 1 644 verksamheter 1991. Fram till 2004 minskade antalet verksamheter i princip varje år. Hösten 2006 fanns det 470 öppna förskolor, 22 fler än året innan. Det betyder att den kraftigt neråtgående trenden för öppen förskola brutits.

För 10–12-åringar är öppen fritidsverksamhet enligt skollagen ett alternativ till inskriven verksamhet (dvs. fritidshem och familjedaghem). År 2006 hade endast 71 kommuner i landet sådan verksamhet, en minskning med fyra kommuner jämfört med 2005. Totalt fanns 581 avdelningar, vilket är en ökning med 19 enheter jämfört med 2005.

De öppna verksamheterna svarar för en liten del av kostnaderna för förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg. 2006 uppgick kostnaden för öppen fritidsverksamhet riktad till 10-12 åringar till 161 miljoner kronor, en ökning med nästan 1 procent jämfört med 2005. Resurserna till öppen förskola uppgick till 262 miljoner kronor, en ökning med 6 procent sedan 2005.

Regionala skillnader

Kostnaderna för förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg uppvisar tydliga regionala skillnader. Storstäder hade de högsta kostnaderna per inskrivet barn i kommunala förskolor, familjedaghem och fritidshem.

Den lägsta kostnaden per inskrivet barn i kommunala förskolor hade varuproducerande kommuner och kommuner med fler än 25 000 invånare, varuproducerande kommuner var också den kommungrupp som hade lägst kostnad för kommunala familjedaghem. Kostnaderna för kommunala fritidshem var lägst i pendlingskommuner.

Tabell 1

Kostnad per inskrivet barn i kommunala förskolor, fritidshem och familjedaghem i olika kommungrupper 2006 (riket = 100)

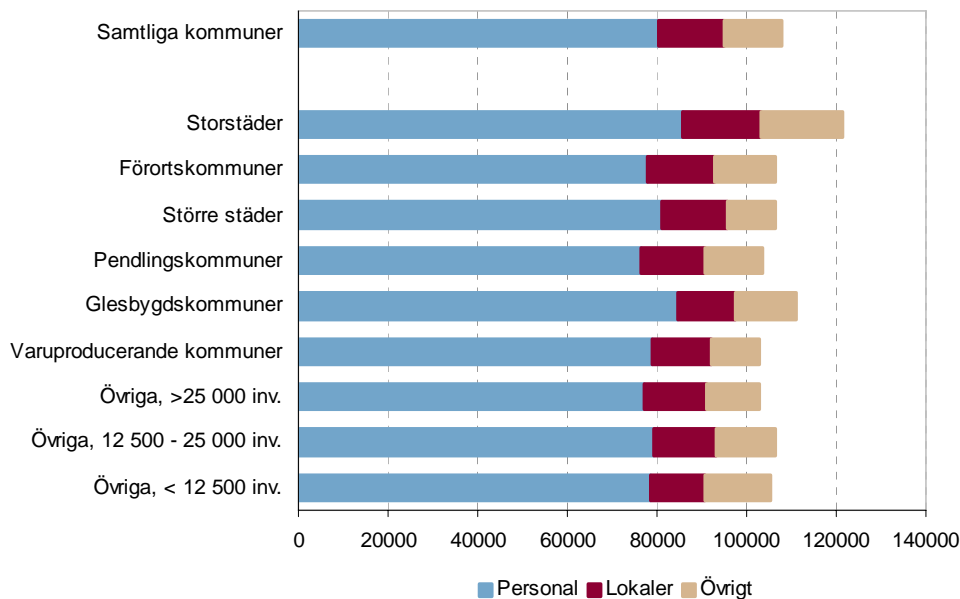
Kommungrupp	Förskola	Familjedaghem	Fritidshem
Storstäder	113	119	110
Förortskommuner	99	104	98
Större städer	98	102	98
Pendlingskommuner	96	95	95
Glesbygdskommuner	103	97	109
Varuproducerande kommuner	95	93	104
Övriga > 25 000 inv.	95	99	96
Övriga, 12 500 - 25 000 inv.	99	97	99
Övriga, < 12 500 inv.	97	96	103
Riket	100	100	100

Spridningen mellan enskilda kommuners kostnader är förhållandevis stor. Det stora flertalet kommuner ligger dock samlade i ett mindre intervall. Till exempel ligger kostnaden per inskrivet barn i kommunala förskolor för 8 av 10 kommuner i intervallet 94 000–117 900 kronor. För fritidshem är motsvarande intervall 25 300–41 100 kronor, och för familjedaghem 66 200-105 000 kronor

PM

12 (36)
Dnr 71-2007:01035

Diagram 7
Kostnad per inskrivna barn i kommunal förskola i olika kommungrupper totalt och fördelat på personal- och lokalkostnader, 2006

Förskolans personal- och lokalkostnader skiljer sig något åt mellan olika kommungrupper. Personalkostnaden per inskrivet barn var högst i storstäder (85 800 kr) och lägst i pendlingskommunerna (76 400 kr). Även lokalkostnaderna var högst i storstäder (17 300 kr) medan de var lägst i kommuner med färre än 12 500 invånare (12 000 kr).

Avgiftsfinansieringsgraden

Kommunerna finansierar förskoleverksamheten och skolbarnsomsorgen med statsbidrag, egna medel och föräldraavgifter. Statsbidragen är i huvudsak generella. Under de senaste åren har dock flera specialdestinerade statsbidrag införts.

Den del av bruttokostnaden som bekostas med föräldraavgifter, den s.k. avgiftsfinansieringsgraden, fördubblades under 1990-talet och var under åren 1999–2001 drygt 18 procent. De allt högre avgiftsnivåerna och de stora avgiftsskillnaderna mellan kommunerna var några av orsakerna till att systemet med maxtaxa infördes 2002.

År 2002, samma år som maxtaxan infördes, sjönk avgiftsfinansieringsgraden till 11 procent. Under 2006 har den uppgått till 10 procent. Avgiftsfinansieringsgraden är högst i fritidshem. År 2006 täckte föräldraavgifterna 16 procent av kostnaderna i

fritidshem, att jämföra med 8 procent i förskola och 10 procent i familjedaghem. Jämfört med 2005 är avgiftsfinansieringsgraden oförändrad i alla verksamheter.

Kostnaderna för maxtaxereformen m.m.

Ett huvudsyfte med reformen maxtaxa, allmän förskola m.m. har varit att öka tillgängligheten till förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg. En strävan är att verksamheterna ska bli en del av den generella välfärden och erbjudas alla barn och barnfamiljer.

Maxtaxan syftar dessutom till ekonomiska förbättringar för barnfamiljerna. Ett ytterligare syfte har varit att minska avgifternas marginaleffekter och därigenom underlätta för föräldrar att ta ett arbete eller gå upp i arbetstid. Tidigare hade avgifternas koppling till föräldrarnas inkomst och/eller närvarotid gett upphov till starka marginaleffekter.

Skolverket har haft i uppdrag av regeringen att under 2002–2007 årligen följa upp reformen. Skolverket lämnade sin slutrapport i april 2007.¹¹ Uppföljningarna har visat att den utökade rätten till förskoleverksamhet (barn till arbetslösa och föräldralediga) har medfört fler barn i förskolan. Det ökande barnantalet har lett till högre kostnader samtidigt som avgiftsintäkterna minskat. Enligt Skolverket täcker dock statsbidraget det avgiftsbortfall som införandet av maxtaxan lett till på riksnivå.

I en utvärdering av maxtaxans kommunalekonomiska effekter som Umeå universitet genomfört konstateras att kommunernas kostnad per barn i kommunal förskola inte ändrats nämnvärt sedan maxtaxan infördes. De skillnader som finns beror på vilken typ av avgiftssystem kommunen hade före reformen. Detsamma gäller skatteuttag, där kommuner som tidigare tillämpade tidsrelaterade taxor har högre kommunal skattesats efter reformen, i jämförelse med kommuner som tillämpade inkomstrelaterade taxor. Det bidrag som utgått för att kompensera kommunerna för avgiftsbortfall i samband med införande av maxtaxa (SFS 2001:160) har fungerat som ett generellt bidrag och har motverkat skattehöjningar i kommunerna. Bidraget har vidare en osäker effekt på kommunernas kostnader, vilket har tolkats som att kommunerna disponerat bidraget på olika sätt.

För att kvaliteten inte ska försämrats i verksamheterna har även bidrag till kvalitetssäkrande åtgärder fördelats. Bidraget omfattar totalt 500 miljoner kronor per år och ska användas till personalförstärkning och/eller kompetensutveckling. Större delen av bidraget (ca 80 %) har gått till personalförstärkningar i förskolan.

¹¹ Fem år med maxtaxa, Skolverkets rapport nr 294.

Kommunal ersättning till enskild verksamhet

Förskolor och fritidshem i enskild regi blev vanligare under 1990-talet. År 2006 var 13 procent av alla barn i förskolor, familjedaghem och fritidshem inskrivna i en verksamhet i enskild regi, en oförändrad nivå jämfört med 2005. Det är framför allt förskolor som bedrivs i enskild regi.

För enskilda förskolor finns det endast uppgifter om kommunal ersättning till verksamheten, inte om den totala kostnaden för den. Enskilda förskolor finansierar sin verksamhet inte enbart med kommunala bidrag utan även med föräldraavgifter och ibland även med oavlönade arbetsinsatser från föräldrar.

Den genomsnittliga kommunala ersättningsgraden till enskilda förskolor uppgick till cirka 80 procent av kommunernas egna kostnader. Eventuella avgiftsintäkter, andra bidrag och intäktskällor inkluderas inte i detta mått, vilket försvårar möjligheten att bedöma huruvida de enskilda förskolorna får ett skäligt bidrag från kommunen.

Den kommunala ersättningen till enskilda förskolor motsvarade 85 800 kronor per inskrivet barn under år 2006, vilket är en ökning med 1 procent jämfört med föregående år. Ersättningen till fritidshem i enskild regi var 27 500 kronor per inskrivet barn under 2006, en ökning sedan 2005 med drygt 1 procent.

Under 2002, dvs. omedelbart efter maxtaxans införande, ökade den kommunala ersättningen till enskild verksamhet med 17 procent. Denna ökning var större än tidigare år och hänger sannolikt till stor del samman med införandet av maxtaxan. Skolverket har gjort bedömningen att kommunerna sammantaget har ersatt de enskilda förskolorna för det eventuella avgiftsbortfall som maxtaxan inneburit. Sedan 2001 har såväl antalet barn som personaltäteten ökat i enskilt bedrivna förskolor. Dessutom ökade kommunernas genomsnittliga ersättning till enskilda förskolor mer än den genomsnittliga kostnaden för kommunala förskolor mellan 2001 och 2003. Skolverket har genomfört en fallstudie av enskilda förskolors årsredovisningar och verksamhetsberättelser för att få en bild av hur förskolornas ekonomiska förutsättningar har påverkats av maxtaxan. Förskolorna i fallstudien uppvisar stor variation när det gäller ekonomiskt resultat under år 2001–2003, men de flesta förbättrade sina resultat under perioden.

Förskoleklass

I genomsnitt var 83 400 elever inskrivna i förskoleklass år 2006. Jämfört med år 2005 har det totala antalet elever som är inskrivna i förskoleklass ökat med 1 procent. Merparten av eleverna i förskoleklass (98%) är sex år, men det förekommer även fem- och sjuåringar i förskoleklass. Antalet elever i förskoleklass påverkas i mycket stor omfattning av antalet sexåringar i befolkningen.

Integrationen mellan förskoleklass, grundskola och fritidshem

Förskoleklassen finns ofta i grundskolans lokaler och personalen arbetar i arbetslag tillsammans med personal från andra verksamheter. På grund av att förskoleklassen på många håll är integrerad, såväl personal- som lokalmässigt med grundskola och fritidshem, har uppgiftslämnarna ibland tvingats göra skattningar och schablonmässiga fördelningar av kostnader för både personal och lokaler. Uppgiftslämnarna är många och det är rimligt att anta att deras skattningar och fördelningar genomförts på olika sätt. Resultaten för främst förskoleklass bör därför tolkas med viss försiktighet.

Totalt var antalet elever i förskoleklass och grundskola i kommunal regi knappt 1 miljon varav 30 procent även gick i fritidshem. Den totala kostnaden för dessa tre verksamheter uppgick till knappt 80 miljarder kronor och kostnaden per elev var 80 700 kronor. År 2005 var antalet elever drygt 1 miljon. Den totala kostnaden har minskat med 1 procent (fasta priser) jämfört med 2005 och kostnaden per elev ökat med 2 procent. Andelen elever i förskoleklass som utnyttjar fritidshemmen har ökat med 1 procent. Andelen varierar dock mycket mellan kommunerna. I åtta av tio kommuner varierade andelen inskrivna elever i fritidshem mellan 20 och 33 procent.

Den totala kostnaden för förskoleklass uppgick år 2006 till 4,2 miljarder kronor (inkl. kostnad för enskild förskoleklass och nystartade och nedlagda förskoleklasser). Det motsvarar 3 procent av skolväsendets totala kostnader.

Kostnaden för verksamhet med kommunal anordnare utgör 92 procent av den totala kostnaden för förskoleklass. Den genomsnittliga kostnaden per elev i förskoleklass i kommunal regi uppgick till 46 000 kronor. Jämfört med år 2005 innebär det en ökning med tre procent.

Enskild anordnare

Av eleverna i förskoleklass år 2006 gick sju procent i verksamhet som anordnas av annan än kommunen. Förskoleklass kan bedrivas i enskild regi, dvs. som fristående förskoleklass eller på entreprenad. Den kommunala ersättningen för elever hos enskild anordnare var i genomsnitt 41 000 kronor per elev, vilket är 9 procent lägre än genomsnittskostnaden per elev i kommunal förskoleklass.

Grundskolan

Mer resurser till grundskolan

Den totala kostnaden för grundskolan år 2006 var 74 miljarder kronor¹², vilket är en marginell minskning jämfört med föregående år (fasta priser). Under första hälften av 1990-talet genomfördes det kraftiga besparingar inom skolan. Sedan 1996 ökade de totala resurserna till grundskolan med 37 procent fram till 2005. Av den totala kostnaden år 2006 avsåg 68,5 miljarder kommunal grundskola inklusive skolskjuts. Kostnaden för fristående grundskola var 5,3 miljarder kronor, vilket motsvarar knappt 7 procent av den totala kostnaden.

Läsåret 2006/07 fanns det 962 300 elever i grundskolan. Läsåret 2001/02 var kulmen på den ökning av elevantalet som pågått sedan 1990-talets början, då var elevantalet 1 059 100. Kommande år kommer elevantalet att fortsätta minska och når sin botten om fem år.

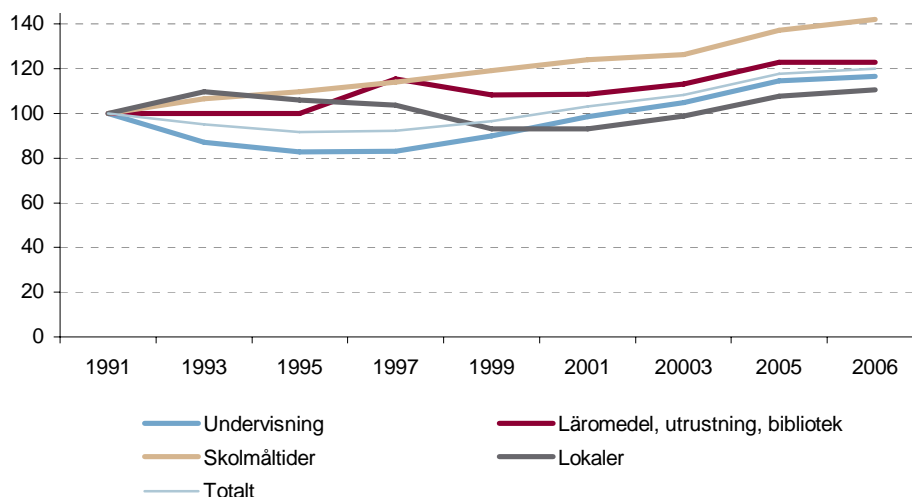
Den totala kostnaden per elev ökar

Kostnaden per elev ökade med drygt tre procent mellan år 2005 och 2006. År 2006 kostade en elev i kommunal grundskola 73 200 kronor¹³. Görs en jämförelse längre tillbaka i tiden (se Diagram 8), minskade kostnaden per elev i kommunal grundskola mellan åren 1991 och 1995. År 1996 bröts denna trend och mellan 1996 och 2006 ökade kostnaden per elev. År 2001 var kostnaden per elev för första gången högre än 1991.

¹² Inklusive kostnad för skolskjuts och nystartade och nedlagda fristående skolor.

¹³ Exklusive kostnad för skolskjuts.

Diagram 8. Kostnad per elev i kommunal grundskola, totalt och fördelat på olika kostnadsslag, 1991–2006 (index där 1991=100, fasta priser)

I Diagram 8 visas utvecklingen mellan åren 1991 och 2006 av kostnaden per elev och några olika delkostnader i kommunal grundskola¹⁴. Som framgår av diagrammet har kostnaden för skolmåltider och läromedel ökat med 42 respektive 23 procent. Kostnaden för undervisning har ökat med 17 procent, lokalkostnaden har ökat med 11 procent.

Kostnaden för undervisning utgör drygt hälften av de totala kostnaderna per elev. Orsaken till att undervisningskostnaden per elev inte har ökat mer i förhållande till 1991 är framför allt att lärartätheten¹⁵ i grundskolan minskade under perioden 1991-2000. År 1991 var lärartätheten 9,1 lärare per 100 elever och år 2000 var lärartätheten 7,6 lärare per 100 elever. Sedan år 2000 har lärartätheten ökat något, 2006 var den 8,3. Sedan år 1997 har undervisningskostnaderna ökat med 40 procent. Kostnadsökningen har dock inte medfört någon markant högre lärartäthet utan beror i stället till stor del på en högre lönenivå inom sektorn.

Lokalkostnaden, som utgör ungefär en femtedel av totalkostnaden, ökade mellan år 1991 och 1992 (+8%). Kostnaden per elev var oförändrat hög åren 1993 och 1994

¹⁴ Se även avsnittet ”Hur påverkar valet av prisindex analysen av kostnadsförändringen”, inledningen av kapitel 5.

¹⁵ Lärartäthet är antalet lärare omräknat till heltidstjänster i förhållande till 100 elever.

PM

18 (36)
Dnr 71-2007:01035

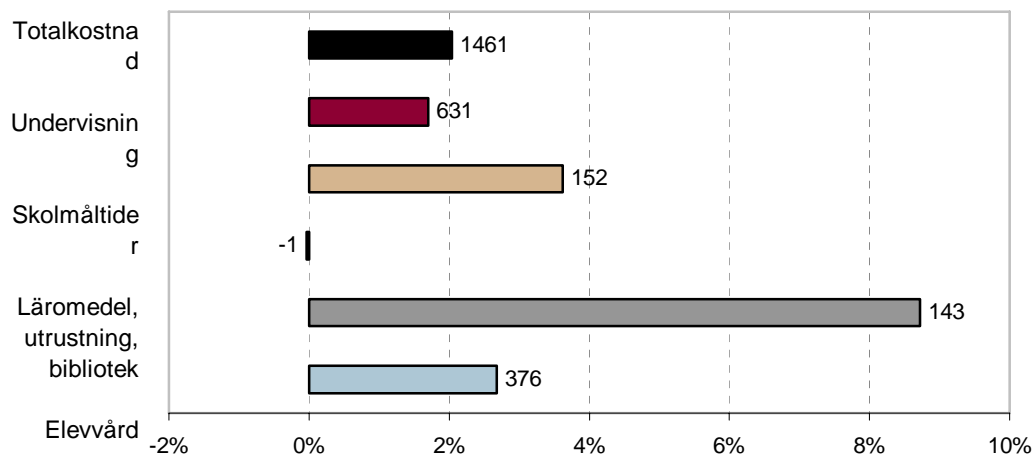
och har sedan minskat fram till år 2001.¹⁶ Sedan 2002 har lokalkostnaden ökat med mellan tre till fem procent per år.

Kostnaden för läromedel, utrustning och skolbibliotek utgör fyra procent av den totala kostnaden d.v.s. samma som förra året. Kostnaden per elev var i stort sett oförändrad mellan åren 1991 och 1995 men ökade kraftigt mellan 1996 och 1998 (+30%). Mellan år 1997 och 1998 ökade kostnaden som mest (+16%). Kostnaden för skolmåltider utgör knappt sex procent av den totala kostnaden. Kostnaden har i stort sett ökat kontinuerligt från år 1991 till 2002 med ungefär två procent per år. Mellan 2002 och 2003 minskade kostnaden marginellt.

Nästintill alla omkostnader utom läromedel, m.m. ökade, med mellan 2 till 9 procent

I Diagram 9 visas förändringarna mellan år 2005 och 2006 av kostnaden i kommunal grundskola för undervisning, skolmåltider, läromedel m.m., elevvård samt den totala kostnaden per elev.

Diagram 9. Procentuell och absolut förändring av kostnad per elev i kommunal grundskola, totalt och för olika kostnadsslag, mellan 2005 och 2006 (fasta priser)

I kommunala grundskolor ökade resurserna till undervisning med knappt 2 procent jämfört med föregående år och kostnaden för undervisning uppgick till 37 700 kronor per elev år 2006. Kostnaden för elevvård ökade med 9 procent och uppgick till 1 780 kronor per elev år 2006. Kostnaden för elevvård uppgår till drygt 2 procent av

¹⁶ Definitionen av lokalkostnad för år 1998 skiljer sig från övriga år. Lokalkostnaden för detta år har därför justerats för jämförbarhet.

den totala kostnaden. Kostnaden för läromedel m.m. var 2 800 kronor per elev d.v.s. samma som förra året och kostnaden för skolmåltider ökade med knappt 4 procent och var 4 300 kronor per elev. Mellan år 2005 och 2006 ökade lokalkostnaden med knappt 3 procent till 14 400 kronor per elev. Totalt ökade kostnaden per elev med knappt 4 procent till 73 200 kronor per elev.

Skillnaden i kommunernas kostnad per elev är dock stor; från 60 100 till 107 600 fast 90 procent hamnar i snitt 82 300

Kostnad per elev i fristående grundskolor lägre än kommunala

Antalet elever i fristående grundskolor¹⁷ var 74 139, vilket var en ökning med 7 procent jämfört med år 2005. Samtidigt ökade den totala kostnaden för fristående grundskolor med 10 procent. År 2006 kostade en elev i fristående grundskola i genomsnitt 71 200 kronor, vilket är en ökning från föregående år med 3 procent. Notera att fristående skolor saknar avdragsrätt för mervärdeskatt.

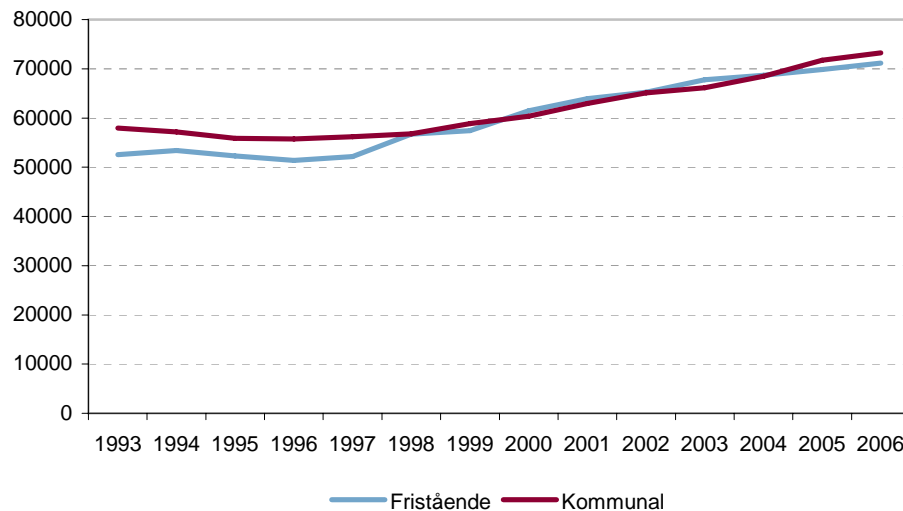
I Diagram 10 visas utvecklingen av den totala kostnaden per elev för kommunal respektive fristående grundskola mellan åren 1993 och 2006. Av diagrammet framgår att den totala kostnaden per elev har varit lägre i de fristående grundskolorna fram till 1999. Sedan 1999 har en elev i fristående grundskola kostat ungefär lika mycket som en elev i kommunal grundskola. År 2000 var kostnaden per elev för första gången högre i fristående grundskola än i kommunal grundskola. Fristående skolor var dyrare fram till 2004. I år är åter den kommunala grundskolan dyrare än den fristående, skillnaden är 2 100 kronor.

¹⁷ I gruppen fristående grundskolor ingår inte riksinternatskolor och internationella skolor. I elevantalet ingår inte elever i nystartade fristående grundskolor, dvs skolor som inte har haft verksamhet under hela 2006.

PM

20 (36)
Dnr 71-2007:01035

Diagram 10. Kostnad per elev i kommunal respektive fristående grundskola 1993-2006 (fasta priser)

Fristående grundskolor finansierar sin verksamhet i huvudsak genom bidrag från elevernas hemkommuner. De kommunala ersättningarna till fristående grundskolor ökade (enligt de fristående skolornas redovisning) med 2,5 procent i fasta priser mellan år 2005 och 2006 till 69 000 kronor per elev. Dessa bidrag täcker 97 procent av de fristående grundskolornas totala kostnader 2006.

Elevavgifter

Den första juli 1998 avskaffades elevavgifterna i fristående grundskolor. Utbildningen skall vara avgiftsfri för eleverna. Enstaka inslag som föranleder en obetydlig kostnad för eleverna får dock förekomma.¹⁸ Tre procent av de fristående grundskolorna tar ut någon avgift. I de skolor som tog ut en avgift var genomsnittsavgiften 400 kronor per elev och år (exklusive Internationella skolor och Riksinternat). Avgifternas storlek varierar.

Mindre resurser till elevvård i fristående grundskolor

Jämfört med kommunala grundskolor har fristående grundskolor i genomsnitt samma kostnader för undervisning och lokaler. Däremot var kostnader för elev för skolmåltider samt läromedel m.m och övriga kostnader¹⁹ högre, medan kostnaden per elev för elevvård var lägre.

¹⁸ Skollagen 9 kap. 7 §.

¹⁹ Alla övriga kostnader som inte ingår i ovanstående kostnadsslag, t.ex. SYV-verksamhet, skolläring, administration och kostnad för kompetensutveckling så som kursavgift (exkl. lönekostnader).

Jämfört med kommunala grundskolor är kostnaden för läromedel, utrustning och skolbibliotek per elev 1 200 kronor högre i fristående grundskolor. År 2006 var kostnaden för elevvård 600 kronor högre per elev i kommunal grundskola än i fristående grundskola.

Obligatorisk särskola

Kostnaden var 282 800 kronor per elev i obligatoriska särskolan

Kommunernas totala kostnader för den obligatoriska särskolan uppgick till 3,5 miljarder kronor år 2006, en ökning i fasta priser med 1 procent jämfört med år 2005.²⁰ Den totala kostnaden per elev, exkl. skolskjuts, i obligatoriska särskolan uppgick till 282 800 kronor år 2006, vilket är en ökning i fasta priser med knappt 1 procent sedan föregående år. Den största kostnadsposten är undervisningskostnaden som utgör 53 procent av den totala kostnaden eller 150 000 kronor per elev och år.

Undervisningskostnaden har ökat något, drygt 1 procent sedan föregående år. Lokalkostnaden, som uppgick till 11 procent av totalkostnaden, var 31 300 kronor per elev år 2006, vilket var en ökning med 5 procent sedan föregående år.

Läromedels- och utrustningskostnaderna har minskat med knappt 7 procent sedan föregående år och uppgick till 5 300 kronor per elev. Kostnaderna för skolmåltider och elevvård uppgick till 5 200 kronor respektive 4 600 kronor per elev. Kostnaderna för skolmåltider ökade med knappt 1 procent och elevvårdskostnaderna minskade med nästan 9 procent jämfört med föregående år.

Kostnaden för skolskjuts uppgick till 32 800 kronor per elev år 2006, vilket är en minskning med knappt 2 procent sedan föregående år. Kostnaden för skolskjuts utgör knappt 12 procent av den totala kostnaden och är den näst största kostnadsposten bortsett från kostnadsposten för övriga kostnader.

Diagram 11 nedan visar kostnadsutvecklingen i fasta priser per elev för den totala kostnaden samt de tre största kostnadsposterna; undervisning, läromedel och lokaler sedan år 1997. Den totala kostnaden per elev (exkl. skolskjuts) har ökat med nästan

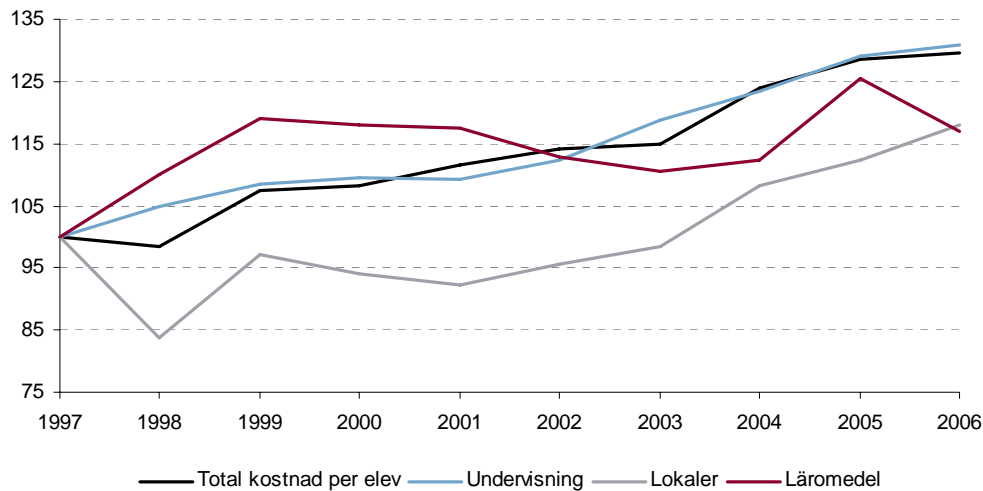
²⁰ I denna PM redovisas enbart kostnader för den kommunala särskolan. I den totala kostnaden för hela särskolan (både den obligatoriska särskolan och gymnasiesärskolan) ingår även kommunala ersättningar till landsting och fristående skolor samt statsbidrag till två landsting för rikskryterande utbildningar (56 737 tkr, 299 577 tkr resp. 22 466 tkr). Skolskjutskostnaden som totalt är 577 756 tkr (Obligatoriska särskolan 418 116 tkr och gymnasiesärskolan 159 639 tkr) är inte inräknad i denna totalkostnad. Detta beror på att övriga kostnadsåtgärder är dividerat med antalet elever i kommunens särskola medan skolskjutskostnaderna divideras med antalet särskoleelever folkbokförda i kommunen, oavsett var eleverna går i skola, eftersom kommunerna ansvarar för skolskjutsen för de elever som bor i kommunen.

PM

22 (36)
Dnr 71-2007:01035

30 procent, undervisningskostnaderna med 31 procent, kostnaden för läromedel med 17 procent och lokalkostnaderna med 18 procent.

Diagram 11 Kostnadsutveckling per elev i obligatoriska särskolan 1997-2006 (index, där 1997=100, fasta priser)

Skillnader mellan kommuner

Ungefär 15 procent av eleverna i kommunernas obligatoriska särskola var integrerade i grundskolan år 2006. På grund av svårigheter att särredovisa särskoleelever som är integrerade i grundskolan redovisas kostnaderna för dessa elever i grundskolans kostnader. Som särskolekostnader redovisas därför huvudsakligen kostnader för verksamhet som inte är integrerad. Vissa specifika sarskoleresurser kommer emellertid även integrerade elever till del. Kostnaden per elev (som här inte är integrerad i grundskolan) blir därför överskattad för de kommuner där detta är av stor omfattning.

Variationen i kostnaden per elev är stor mellan kommunerna. Bortsett från extremvärdena, dvs. Kommuner med de 10 procent högsta och 10 procent lägsta kostnaderna, varierar totalkostnaden per elev (exklusive skolskjutsar) mellan 201 300 kronor och 402 900 kronor. Undervisningskostnaden varierar mellan 101 100 kronor och 254 000 kronor per elev samt skolskjutsar som varierar mellan 9 500 kronor och 63 100 kronor per elev då extremvärdena är borträknade.

Bland kommungrupperna har glesbygdskommuner de högsta totalkostnaderna per elev med 310 800 kronor och kommungruppen övriga kommuner med 12 500-25 000 invånare har de lägsta totalkostnaderna med 261 900 kronor per elev.

Förutom att stora skillnader i kostnaden kan bero på andelen integrerade elever har eleverna i särskolan i ännu högre grad än i andra skolformer varierande stödbehov. Detta kan påverka den genomsnittliga kostnaden avsevärt när elevantalet är litet.

Specialskolan

Minskad totalkostnad men ökad kostnad per elev

Verksamhetsåret 2006 uppgick kostnaden för specialskolan till cirka 411 miljoner kronor vilket är en minskning med 2,5 procent i fasta priser sedan 2005. Då elevantalen minskade med drygt 9 procent ökade kostnaden per elev till 713 600 kronor, vilket är en ökning med cirka 50 000 kronor i fasta priser, eller 7,5 procent sedan 2005.

Undervisningskostnaden, som var 246 300 kronor per elev och utgör cirka 35 procent av den totala kostnaden, ökade med 6,5 procent jämfört med 2005. Kostnaden för elevhem och elevresor, vilket är den näst största kostnadsposten för specialskolan, har minskat med 3 procent och utgjorde 19 procent av den totala kostnaden eller 134 300 kronor per elev.

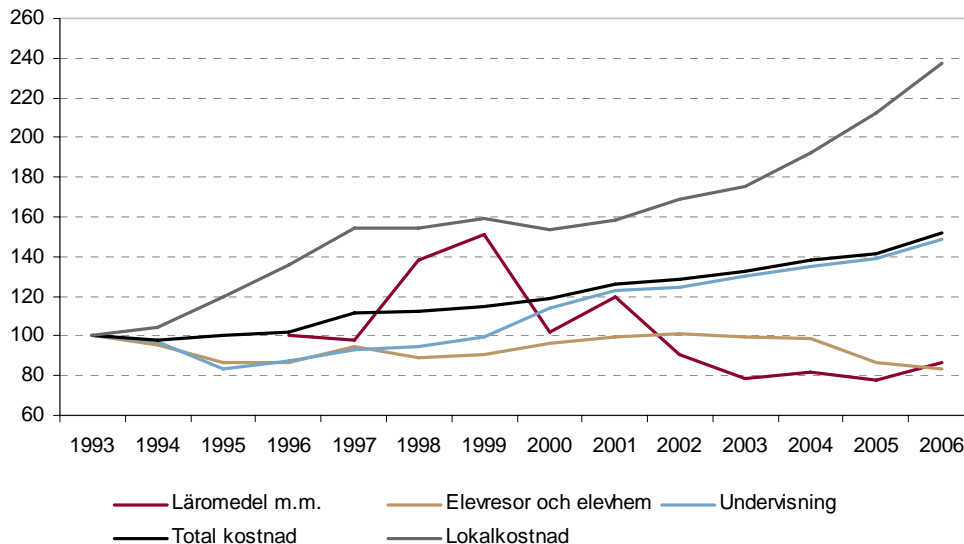
Både lokalkostnaden och kostnaden för läromedel ökade med 12 procent jämfört med år 2005. Lokalkostnaden uppgick till 121 200 kronor per elev och läromedelskostnaden till 7 900 per elev. Kostnaden för skolmåltider minskade med 7 procent jämfört med föregående år och kostnaden för elevvård som uppgick till 25 600 kronor per elev, ökade med knappt 1 procent. Övriga kostnader, där kostnader avseende bland annat SYV-verksamhet, skolledning och elevassistenter ingår, är 156 700 kronor per elev. Denna kostnadspost har ökat med 21 procent per elev jämfört med föregående år.

I diagram 12 nedan visas kostnadsutvecklingen per elev i procentuell förändring (fasta priser) jämfört med 1993 för specialskolan. Totalkostnaderna har ökat med 52 procent sedan 1993. Lokalkostnaderna som ökat mest är 138 procent högre 2006 jämfört med 1993. Undervisningskostnaderna har ökat med 48 procent. Kostnaderna för resor och elevhem har minskat med drygt 16 procent och kostnaden för läromedel har minskat med drygt 13 procent över perioden.

PM

24 (36)
Dnr 71-2007:01035

Diagram 12 Kostnadsutveckling per elev i specialskolan 1993-2006 (index, där 1993=100, fasta priser)

Gymnasieskolan

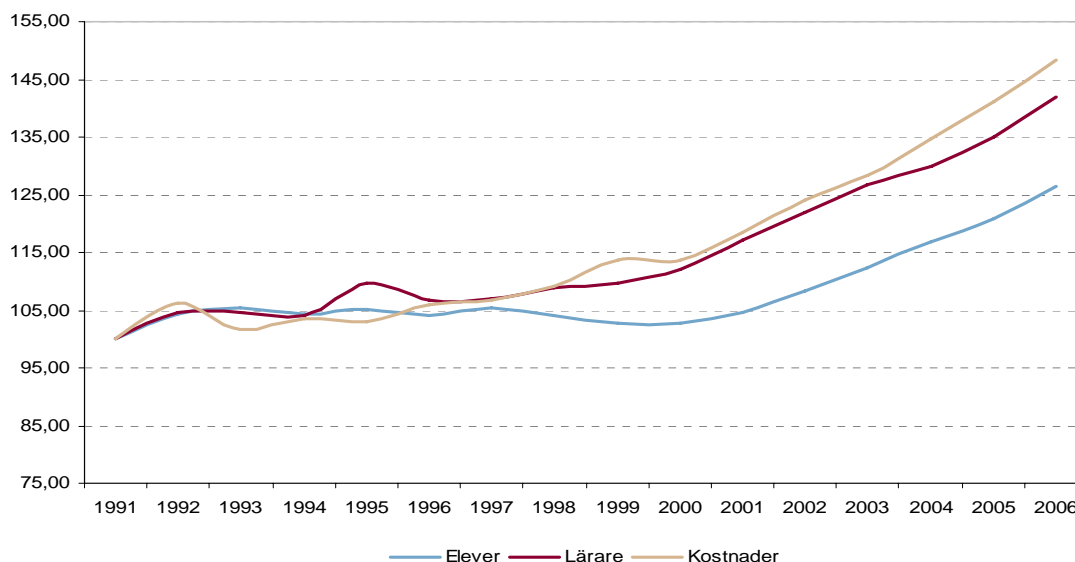
Den totala kostnaden för gymnasieskolan fortsätter att öka. Sedan år 2000 har den totala kostnaden ökat med 30 procent, medan antalet lärare (heltidstjänster) och antalet elever har ökat med 26 respektive 23 procent under samma tidsperiod. År 2006 uppgick den totala kostnaden för gymnasieskolan till 31,8 miljarder kronor²¹, vilket är en ökning med 5 procent jämfört med föregående år.

Huvuddelen av landets gymnasieutbildningar anordnas av kommunala huvudmän. År 2006 stod dessa för 85 procent (27 miljarder kr) av den totala kostnaden för gymnasieskolan.²² Fristående gymnasieskolor kostade sammanlagt knappt 4,2 miljarder kronor²³ och utgör därmed drygt 13 procent av den totala kostnaden för gymnasieskolan. Landstingens gymnasieutbildningar kostade drygt 0,6 miljarder kronor, vilket motsvarar 2 procent av den totala kostnaden för gymnasieskolan.

21 Inklusiv kostnad för skolskjuts, nystartade och nedlagda fristående skolor samt ersättningar till andra utbildningsanordnare.

22 Inklusiv kostnad för skolskjuts och ersättningar till andra utbildningsanordnare.

23 Inklusiv nystartade fristående skolor och nedlagda fristående skolor.

Diagram 13: Total kostnad, antalet lärare (heltidstjänster) samt antal elever i gymnasieskolan totalt, 1991-2006 (index där 1991=100, fasta priser)

Kostnad per elev

Den genomsnittliga kostnaden per elev för gymnasieskolan uppgick till 86 300 kronor år 2006²⁴, en ökning med 0,5 procent jämfört med föregående år. Kostnaden per elev exklusive skolskjuts respektive nystartade och nedlagda fristående skolor samt ersättningar till andra utbildningsanordnare uppgick år 2006 till 83 100 kronor, vilket innebär att kostnaden ökat med 1,4 procent jämfört med föregående år.

En elev i kommunal gymnasieskola kostade i genomsnitt 82 500 kronor (exkl. skolskjuts) år 2006, vilket är en ökning med drygt 1 procent jämfört med år 2005. Den genomsnittliga kostnaden för gymnasieskolorna med fristående huvudman var drygt 81 700 kronor per elev²⁵. Detta är en minskning med 2,4 procent jämfört med föregående år, då genomsnittskostnaden var 83 700 kronor per elev (i fasta priser). Fristående huvudmän kan delas in i tre inriktningar²⁶, allmän, konfessionell och Waldorf, samt ytterligare två typer av fristående skolor, riksinternat och internationella skolor. År 2006 var kostnaderna per elev för fristående huvudmän, med allmän, konfessionell och Waldorf inriktning, 81 300, 71 200 samt 84 700 kr. Kostnaderna för de internationella skolorna fortsätter att öka och uppgår till 98 600 kronor per elev år 2006, en ökning med 13,4 procent jämfört med 2005. Kostnaderna för riksinternaten uppgår till 108 900 kronor per elev år 2006 vilket är en minskning med

²⁴ Exkl. nystartade och nedlagda fristående skolor.

²⁵ Exkl. nystartade och nedlagda fristående skolor.

²⁶ År 2005 och tidigare delades fristående huvudman endast in i fristående skolor, riksinternat samt internationella skolor. En jämförelse mellan år 2006 och tidigare år är därför inte möjlig för inriktningarna allmän, konfessionell och Waldorf.

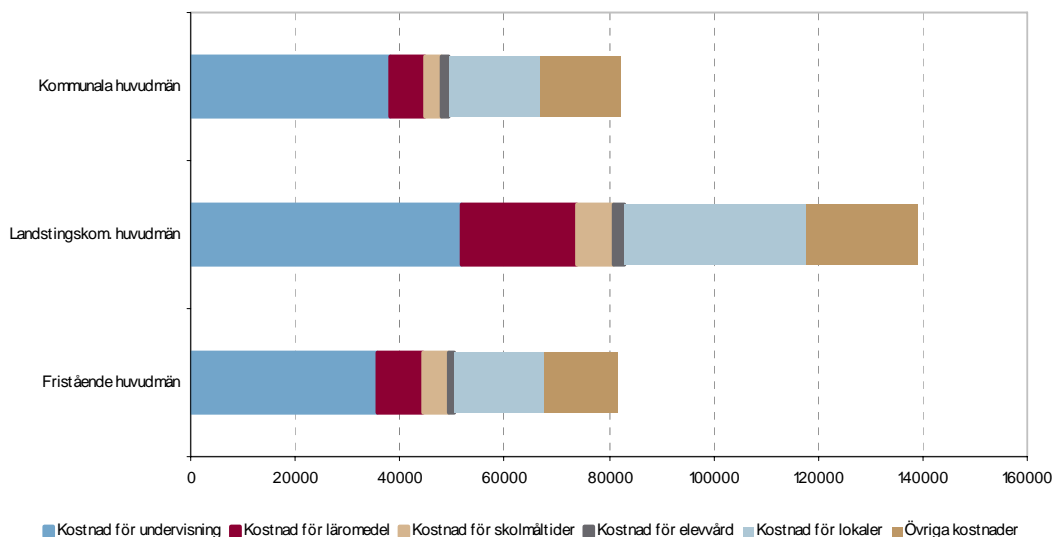
PM

26 (36)
Dnr 71-2007:01035

0,5 procent jämfört med 2005. Landstingen erbjuder huvudsakligen naturbruksutbildningar, vilka är kostsamma att anordna. Den genomsnittliga kostnaden för landstingsutbildning ökade med 1,4 procent jämfört med år 2005 och uppgår år 2006 till 138 800 kronor per elev.

Skillnaden i kostnad per elev mellan olika huvudmän samt inriktningar, riksinternt och internationella skolor för fristående huvudmän är påtaglig. Skillnaden beror till stor del på att de olika huvudmännen anordnar olika gymnasieprogram vars kostnader skiljer sig väsentligt åt samt att elevantalet varierar kraftigt.

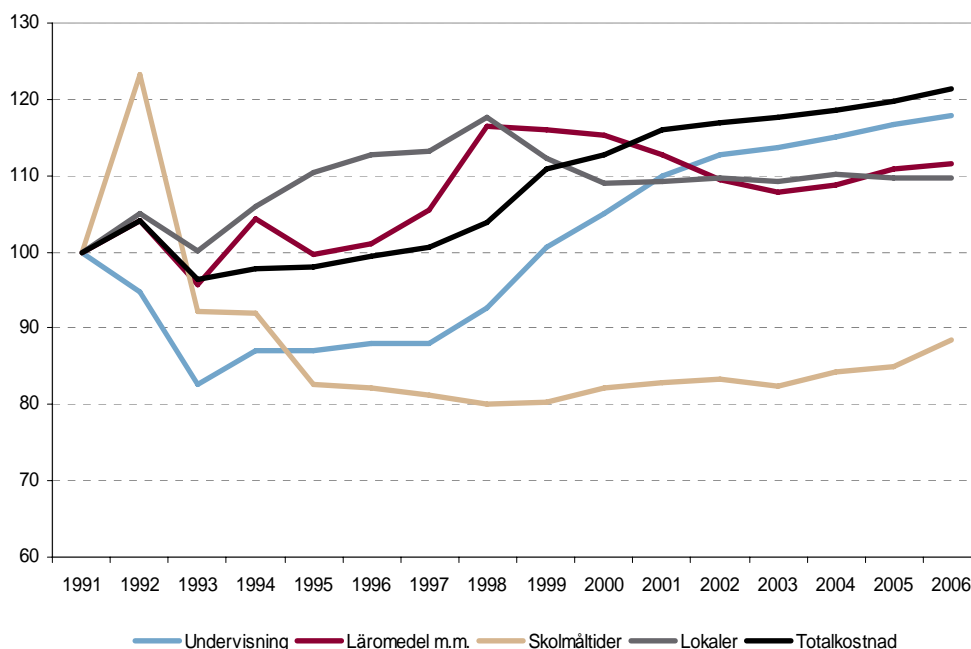
Diagram 14: Kostnad per elev för gymnasieskolor med kommunal, landstingskommunal och fristående huvudmän, totalt och fördelat på olika kostnadsslag, 2006

Kostnad för undervisning

Den största kostnadsposten i gymnasieskolan är undervisningskostnaden, som utgör 46 procent av den totala kostnaden. Undervisningskostnaden utgörs främst av lärarlöner men även kostnader för kompetensutveckling ingår i undervisningskostnaderna. Den genomsnittliga undervisningskostnaden för gymnasieskolor med kommunal huvudman var 38 300 kronor per elev år 2006, vilket är en ökning med 1 procent jämfört med föregående år. Vid gymnasieskolor med fristående huvudman minskade undervisningskostnaden med drygt 2 procent jämfört med år 2005 och uppgick till 35 600 kronor per elev år 2006. Landstingskommunala huvudmän hade en undervisningskostnad som uppgick till 51 800 kronor per elev år 2006, vilket är en minskning med drygt 2 procent jämfört med föregående år.

Diagram 15: Kostnad per elev i gymnasieskolor med kommunal huvudman, totalt och fördelat på olika kostnadsslag, 1991-2006 (index där 1991=100, fasta priser)

Kostnad för lokaler

Lokalkostnaden utgör 21 procent av kostnaderna för gymnasieskolan²⁷, vilket innebär att lokalkostnaden är den näst största kostnadsposten för gymnasieskolan. Lokalkostnaden för gymnasieskolor med kommunal huvudman är i stort sätt oförändrad jämfört med föregående år och uppgick till 17 500 kronor per elev i gymnasieskolor med fristående huvudman uppgick kostnaden för lokaler till 17 200 kronor per elev år 2006, vilket är en minskning med drygt 4 procent jämfört med föregående år. Lokalkostnaden för landstingskommunala huvudmän ökade med drygt 6 procent och uppgick till 34 500 kronor per elev år 2006. Lokalkostnaden per elev är fortfarande hög jämfört med övriga huvudmän.

Kostnad för läromedel

Läromedelskostnaden utgör 8 procent av den totala kostnaden för gymnasieskolan. År 2006 var den genomsnittliga läromedelskostnaden för kommunal huvudman 6 400 kronor per elev. Läromedelskostnaderna har därmed ökat med knappt 1 procent jämfört med föregående år. För fristående huvudmän minskade kostnaden för läromedel med drygt 5 procent och uppgick till 8 800 kronor per elev år 2006. Vid

²⁷ Definitionen av lokalkostnad för år 1998 skiljer sig från övriga år. Lokalkostnaden för detta år har därför justerats för jämförbarhet

PM

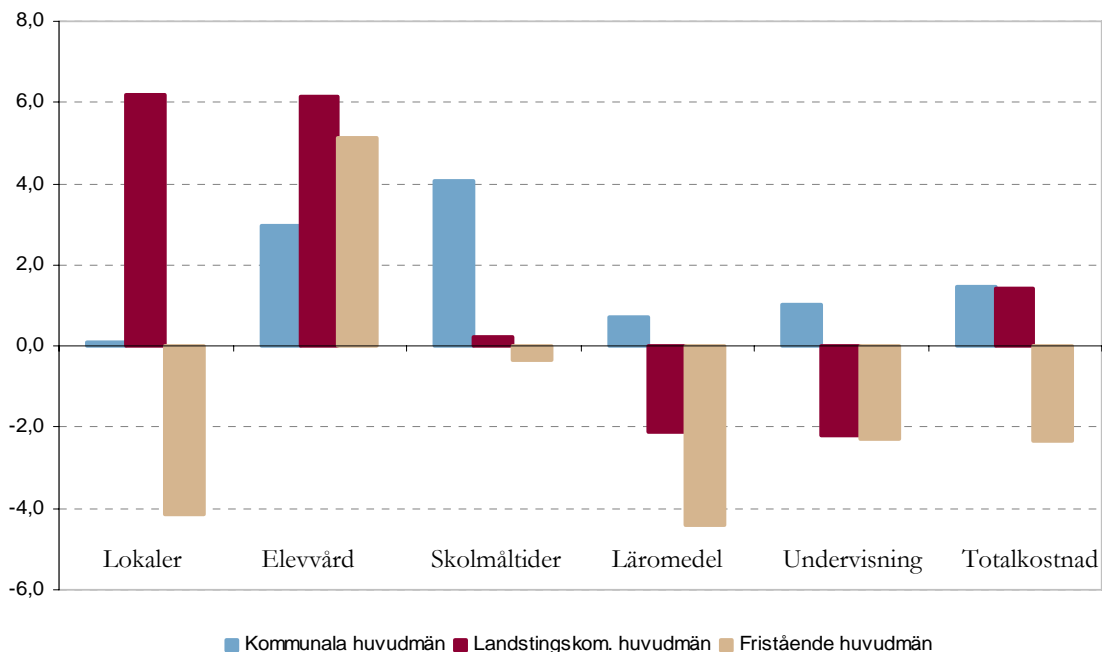
28 (36)
Dnr 71-2007:01035

gymnasieskolor med landstingskommunal huvudman uppgick läromedelskostnaden till 22 100 kronor per elev, vilket är en minskning med drygt 2 procent jämfört med föregående år.

Kostnad för elevvård och skolmåltider

Elevvård och skolmåltider utgör tillsammans 6 procent av gymnasieskolans kostnader. För kommunala huvudmän uppgick kostnaden för elevvård till 1 450 kronor per elev år 2006. Kostnaden för skolmåltider per elev var 3 300 kronor år 2006. En ökning med 3 respektive drygt 4 procent jämfört med föregående år. Mellan 1993 och 1998 minskade kostnaden för skolmåltider med drygt 13 procent. Sedan 1998 har dock kostnaden för skolmåltider ökat med knappt 11 procent. I gymnasieskolor med fristående huvudmän ökade den genomsnittliga kostnaden för elevvård med drygt 5 procent och uppgick år 2006 till 1 160 kronor per elev. Kostnaden för skolmåltider är i stort sätt oförändrad och uppgick till 4 900 kronor per elev år 2006. I landstingskommunala gymnasieskolor ökade kostnaden för elevvård med drygt 6 procent till 2 020 kronor per elev år 2006. Kostnaden för skolmåltider är oförändrad jämfört med föregående år och uppgick till 7 100 kronor per elev år 2006.

Diagram 16: Procentuell förändring av kostnad per elev för gymnasieskolor med kommunal, landstingskommunal och fristående huvudmän, totalt och fördelat på olika kostnadsslag mellan år 2005 och 2006.

Gymnasiesärskolan

Totala kostnaden per elev oförändrad i gymnasiesärskolan

Kommunernas totala kostnader för den gymnasiesärskolan uppgick till 1,7 miljarder kronor år 2006, en ökning i fasta priser med knappt 8 procent jämfört med år 2005.²⁹ Den totala kostnaden per elev, exkl. skolskjuts, i gymnasiesärskolan uppgick till 230 200 kronor år 2006, vilket är i stort sett oförändrat i fasta priser sedan föregående år. Även undervisningskostnaden som var 111 600 kronor per elev är också i stort sett oförändrad. Lokalkostnaden, som är den näst största kostnadsposten för gymnasiesärskolan, var 33 000 kronor per elev år 2006 vilket är en minskning med drygt 4 procent sedan föregående år. Läromedels- och utrustningskostnaderna har ökat med knappt 5 procent och uppgick till 10 300 kronor per elev.

Elevvårdskostnaderna och kostnaderna för skolmåltider minskade jämfört med år 2005 med 6 respektive 4 procent. Kostnaden för skolskjuts, som utgör drygt 9 procent av den totala kostnaden i gymnasiesärskolan, uppgick till 20 700 kronor per elev år 2006, vilket är en ökning med 7 procent sedan föregående år.

Diagram 17 nedan visar kostnadsutvecklingen i fasta priser per elev för den totala kostnaden samt de tre största kostnadsposterna; undervisning, läromedel och lokaler sedan år 1997. Den totala kostnaden per elev (exkl. skolskjuts) har ökat med knappt 6 procent, undervisningskostnaderna med knappt 9 procent, kostnaden för läromedel med drygt 15 procent och lokalkostnaderna har minskat med nästan 17 procent.

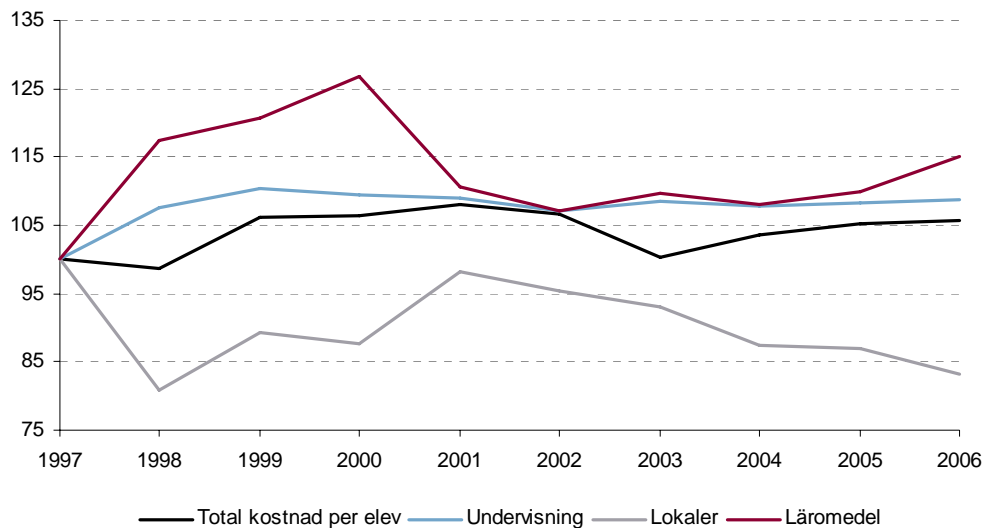
²⁸ I denna PM redovisas enbart kostnader för den kommunala särskolan. I den totala kostnaden för hela särskolan (både den obligatoriska särskolan och gymnasiesärskolan) ingår även kommunala ersättningar till landsting och fristående skolor samt statsbidrag till två landsting för riksrekryterande utbildningar (56 737 tkr, 299 577 tkr resp. 22 466 tkr). Skolskjutskostnaden som totalt är 577 756 tkr (Obligatoriska särskolan 418 116 tkr och gymnasiesärskolan 159 639 tkr) är inte inräknad i denna totalkostnad. Detta beror på att övriga kostnadsmått är dividerat med antalet elever i kommunens sarskola medan skolskjutskostnaderna divideras med antalet sarskoleelever folkbokförda i kommunen, oavsett var eleverna går i skola, eftersom kommunerna ansvarar för skolskjutsen för de elever som bor i kommunen.

²⁹ I denna PM redovisas enbart kostnader för den kommunala sarskolan. I den totala kostnaden för hela sarskolan (både den obligatoriska sarskolan och gymnasiesarskolan) ingår även kommunala ersättningar till landsting och fristående skolor samt statsbidrag till två landsting för riksrekryterande utbildningar (56 737 tkr, 299 577 tkr resp. 22 466 tkr). Skolskjutskostnaden som totalt är 577 756 tkr (Obligatoriska sarskolan 418 116 tkr och gymnasiesarskolan 159 639 tkr) är inte inräknad i denna totalkostnad. Detta beror på att övriga kostnadsmått är dividerat med antalet elever i kommunens sarskola medan skolskjutskostnaderna divideras med antalet sarskoleelever folkbokförda i kommunen, oavsett var eleverna går i skola, eftersom kommunerna ansvarar för skolskjutsen för de elever som bor i kommunen.

PM

30 (36)
Dnr 71-2007:01035

Diagram 17 Kostnadsutveckling per elev i gymnasiesärskolan 1997-2006 (index, där 1997=100, fasta priser)

Skillnader mellan kommuner

4 procent av eleverna i kommunernas gymnasiesärskola var integrerade i gymnasieskolan år 2006. På grund av svårigheter att särredovisa särskoleelever som är integrerade i grundskolan redovisas kostnaderna för dessa elever i grundskolans kostnader. Som särskolekostnader redovisas därför huvudsakligen kostnader för verksamhet som inte är integrerad. Vissa specifika särskoleresurser kommer emellertid även integrerade elever till del. Kostnaden per elev (som här inte är integrerad i grundskolan) blir därför överskattad för de kommuner där detta är av stor omfattning. Bland kommungrupperna har övriga kommuner mindre än 12 500 invånare de högsta totalkostnaderna per elev med 322 600 kronor och kommungruppen övriga kommuner med 12 500-25 000 invånare har de lägsta totalkostnaderna med 210 800 kronor per elev.

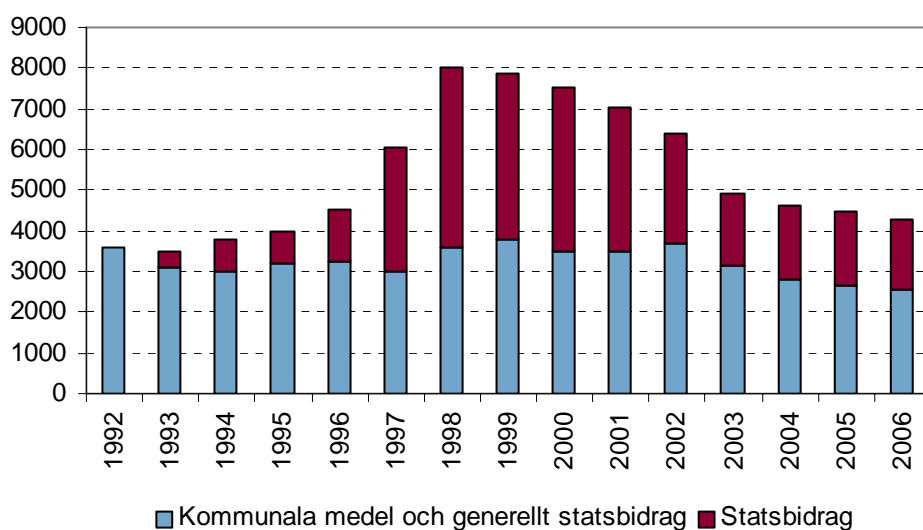
Variationen i kostnaden per elev är stor mellan kommunerna. Bortsett från extremvärdena, dvs. kommuner med de 10 procent högsta och 10 procent lägsta kostnaderna, varierar totalkostnaden per elev (exklusive skolskjutsar) mellan 156 300 kronor och 347 000 kronor. Undervisningskostnaden varierar mellan 78 500 kronor och 210 800 kronor per elev samt skolskjutsar som varierar mellan 1 900 kronor och 36 400 kronor per elev då extremvärdena är borträknade. Förutom att stora skillnader i kostnaden kan bero på andelen integrerade elever har eleverna i särskolan i ännu högre grad än i andra skolformer varierande stödbehov. Detta kan påverka den genomsnittliga kostnaden avsevärt när elevantalet är litet.

Komvux

De totala kostnaderna för komvux år 2006 uppgick till 4 289 miljoner kronor, en minskning med 206 miljoner kronor (4,6 %) sedan 2005. Kommunerna svarade under 2006 för 99,9 procent av utbildningsvolymen, medan landstingen svarade för resterande 0,1 procent. Kommunernas andel av kostnaderna var 99,7 procent.

Kostnadsutvecklingen för komvux kan i huvudsak förklaras av att kommunerna sedan hösten 1993 fått statligt stöd för utbildningsåtgärder inom komvux. De statliga bidragen för Kunskapslyftet utbetalades under åren 1997 och 2002 och ersattes 2003 med statligt stöd för utbildning av vuxna. Under 2006 finansierades den kommunala vuxenutbildningen till 41 procent med statsbidrag.

Diagram 19. Total kostnad (miljoner kr) för komvux, med fördelning på finansiering med kommunala medel och på statsbidrag, 1992-2006 (Fasta priser)

Andelen upphandlad utbildning ökar

Satsningen på Kunskapslyftet har bland annat inneburit att andelen komvuxutbildning som kommunerna har upphandlat hos externa utbildningsanordnare har ökat. Under 2006 bestod 20,0 procent utav den totala kostnaden för komvux av kostnad för upphandlad utbildning, en ökning med 2,4 procentenheter jämfört med föregående år.

Kostnaden per heltidsstuderande minskar

Samtidigt som de totala kostnaderna för komvux har minskat med 4,6 procent sedan 2005 har antalet elever omräknat till heltidsstuderande ökat med 5,3 procent under samma tidsperiod. Räknat per heltidsstuderande var kostnaden för den utbildning som samtliga huvudmän anordnar eller upphandlar 29 400 kronor per heltidsstuderande år 2006, en minskning med 9,4 procent jämfört med föregående år. Motsvarande kostnad för grundläggande vuxenutbildning uppgick till 29 200 kronor (-3,7 %) och för gymnasial vuxenutbildning och påbyggnadsutbildning till 29 400 kronor (-10,8 %). Siffror inom parentes anger förändringen jämfört med år 2005.

Kostnaden per heltidsstuderande med kommunen som utbildningsanordnare (exklusive upphandlad utbildning) uppgick till 30 600 kronor år 2006, en minskning med 13,5 procent jämfört med föregående år. För grundläggande vuxenutbildning var motsvarande kostnad 30 200 kronor (-5,4 %) och för gymnasial vuxenutbildning och påbyggnadsutbildning 30 700 kronor (-15,6 %).

Tabell 2: Kostnader för komvux 2002 – 2006 (samliga huvudmän) och kommunala kostnader (exkl. upphandlad utb.) fördelade på kostnadslag (löpande priser).

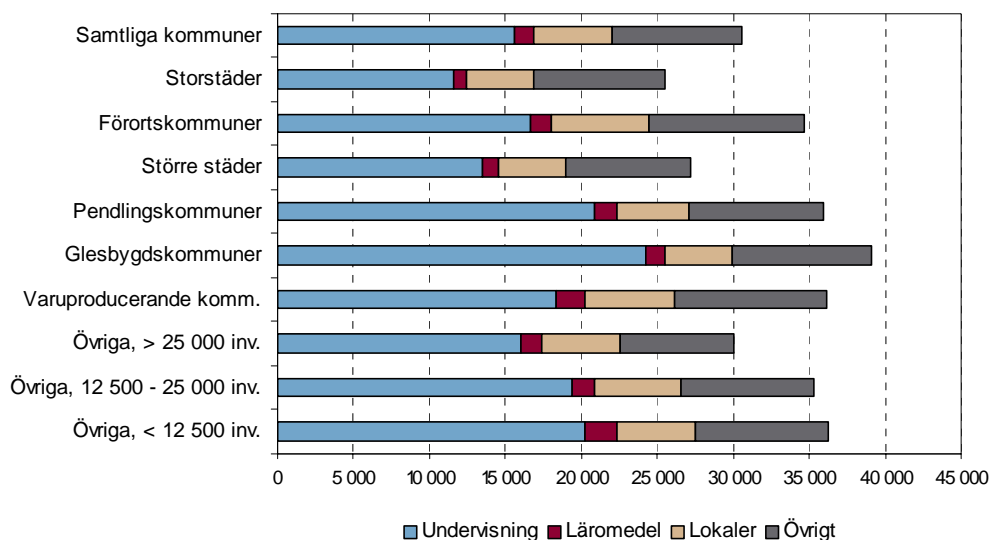
År	Samtliga huvudmän		
	Kostnad totalt (mkr)	Andel (%)	Kostnad per heltidsstuderande (kr)
Samtliga nivåer 2002	5 954	100,0	35 100
Samtliga nivåer 2003	4 795	100,0	34 900
Samtliga nivåer 2004	4 545	100,0	32 500
Samtliga nivåer 2005	4 435	100,0	32 000
Samtliga nivåer 2006	4 289	100,0	29 400
därav med kommunen som utb.anordnare			
Totalt	3 416	100,0	30 600
därav undervisning	1 743	51,0	15 600
lokaler/inventarier	568	16,6	5 100
läromedel/utrustning/bibliotek	140	4,1	1 300
elevvård	20	0,6	200
övrigt	946	27,7	8 500

Vid landstingen, som erbjuder gymnasial vuxenutbildning inom det kostnadskrävande området naturbruk, kostade utbildningen i genomsnitt 172 000 kronor per heltidsstuderande. Jämfört med föregående år ökade kostnaderna med 42,5 procent per heltidsstuderande. Den största kostnaden för landstingen utgjordes utav lokaler/inventarier (34,5 %) följt av undervisning (23,7 %) och läromedel, utrustning m.m. (16,1 %). Jämfört med kommunernas kostnad för komvux var andelen undervisning mindre än hälften för landstingen och andelen läromedel, utrustning m.m. var fyra gånger så hög.

Undervisningskostnaden utgör hälften av kommunernas kostnader

Kommunernas kostnad för kommunal vuxenutbildning utgjordes av undervisning (51,0 %), lokaler/inventarier (16,6 %), läromedel och utrustning (4,1 %) samt övrigt (28,3 %). Kostnadernas fördelning på kostnadsslagen varierade mellan kommungrupperna. Glesbygdskommuner var den kommungrupp med störst andel undervisningskostnad, 61,9 procent. Lägst andel fanns i storstäder och förortskommuner, där 45,5 respektive 47,5 procent gick till undervisning. Lokalkostnadsandelen var högst i förortskommuner, 18,4 procent, och lägst i glesbygdskommuner, 11,3 procent. Kostnadsposten övrigt, som innehåller administration, skolledning, elevvård och SYV-verksamhet m.m. varierade mellan 23,5 och 33,7 procent av kostnaderna.

Diagram 20. Kostnad (kr) per heltidsstuderande i komvux i olika kommungrupper, totalt och fördelat på kostnadsslag, 2006

CFL

Kostnaden för CFL (Nationell centrum för flexibelt lärande) uppgick verksamhetsåret 2006 till knappt 29 miljoner kronor. Jämfört med 2005 har kostnaderna minskat med 19,3 procent. Kostnaderna för CFL finansierades till övervägande delen med statliga anslag. Utöver anslaget har CFL erhållit extra statsbidrag inom ramen för vuxnas lärande (4 miljoner kr).

Den största kostnadsposten var utvecklingsarbete som utgjorde 71,0 procent av CFL:s kostnader, medan administration svarade för 4,7 procent, lokaler för 20,9 procent och undervisning för 1,3 procent av kostnaderna.

PM

34 (36)
Dnr 71-2007:01035

Tabell 3. Kostnader (tkr) för CFL 2002 – 2006 (löpande priser)

År		Samtliga huvudmän	
		Kostnad totalt	Andel (%)
Totalt 2002		45 345	100
Totalt 2003		42 788	100
Totalt 2004		38 431	100
Totalt 2005		35 355	100
Totalt 2006		28 917	100
därav	undervisning	383	1,3
	lokaler och inventarier	6 032	20,9
	administration	1 370	4,7
	läromedel/utrustn./bibl.	30	0,1
	utvecklingsarbete	20 526	71,0
	övrigt	576	2,0

Särvux

Kommunernas totala kostnader ökade mellan år 2005 och 2006

Den totala kostnaden för särvux var drygt 168 miljoner år 2006, en ökning med drygt 5 procent i fasta priser sedan år 2005. Den totala kostnaden per elev ökade med drygt 3 procent sedan föregående år och var 34 200 kronor år 2006. Undervisningskostnaden som är den största enskilda kostnadsposten för särvux stod för nästan 65 procent av den totala kostnaden och uppgick till 22 100 kronor per elev år 2006.

Undervisningskostnaderna minskade med 1 procent jämfört med år 2005. Kostnaderna för läromedel, utrustning och skolbibliotek minskade med nästan 17 procent sedan föregående år och uppgick till 1 300 kronor per elev. Denna kostnadspost utgör knappt 4 procent av totalkostnaden.

Lokalkostnaderna ökade med knappt 9 procent och uppgick till 4 400 kronor per elev. Elevvårdskostnaderna som är en mycket liten del av den totala kostnaden (0,4 procent) ökade från 111 kronor per elev till 150 kronor per elev mellan år 2005 och 2006.

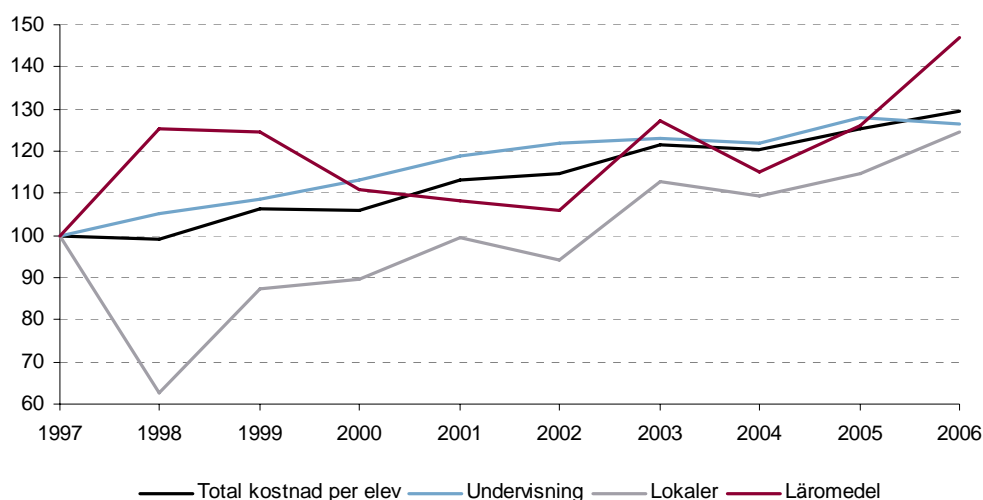
Diagram 18 nedan visar kostnadsutvecklingen i fasta priser per elev för den totala kostnaden samt de tre största kostnadsposterna; undervisning, läromedel och lokaler sedan år 1997. Den totala kostnaden per elev (exkl. skolskjuts) har ökat med nästan

30 procent, undervisningskostnaderna med knappt 27 procent, kostnaden för läromedel med drygt 47 procent och lokalkostnaderna med drygt 24 procent.

Skillnader mellan kommuner

Den totala kostnaden per elev varierar avsevärt mellan kommunerna. Om man bortser från extremvärdena varierar den totala kostnaden per elev för 80 procent av kommunerna mellan 14 000 kronor och 54 600 kronor. Undervisningskostnaderna varierar mellan 9 200 kronor och 35 600 kronor per elev om man bortser från extremvärdena. De kommungrupper som har den högsta totala kostnaderna per elev är förortskommuner (37 900 kronor) och den kommungrupp som har den lägsta kostnaden per elev är pendlingskommuner (26 800 kronor).

Diagram 18 Kostnadsutveckling per elev i särvox 1997-2006 (index, där 1997=100, fasta priser)

Svenskundervisning för invandrare (sfi)

Kommunernas kostnader för sfi uppgick år 2006 till 1 023 miljoner kronor, en ökning sedan 2005 med 12,5 procent. Samtidigt har antalet heltidsstuderande ökat med 22,0 procent under motsvarande period. Kostnaden per heltidsstuderande var 30 700 kronor, en minskning med 7,7 procent i jämförelse mot föregående år. Variationerna i kostnader per heltidsstuderande var stora mellan enskilda kommuner.

PM

36 (36)
Dnr 71-2007:01035

Tabell 4. Kostnader för sfi 2004 – 2006 (löpande priser)

År	Total kostnad (tkr)	Antal heltidsstuderande	Kostnad per heltidsstuderande (kr)
2004	850 008	23 298	36 500
2005	897 250	27 334	32 800
2006	1 023 167	33 334	30 700

2002/03 års kursplan har gjort det möjligt för deltagarna att kombinera eller integrera kurser inom sfi med studier i grundläggande eller gymnasial vuxenutbildning, praktik, förvärvsarbete eller annan sysselsättning. Förändringen har inneburit att sättet att beräkna en heltidsstuderande har ändrats. Antalet heltidsstuderande beräknas genom att ta hänsyn till såväl undervisningstid som tid i praktik. Eftersom detta sätt att rapportera är relativt nytt har uppgifterna sannolikt en lägre kvalitet än tidigare och uppgifter om antalet heltidsstuderande och kostnader per heltidsstuderande får användas med viss försiktighet.

Kompletterande utbildningar

Den totala kostnaden för utbildningar som berättigar till studiestöd och/eller statsbidrag var 334 miljoner kronor. Jämfört med föregående år var totalkostnaden 8,9 procent högre. Antalet studerande ökade med 12,1 procent och kostnaden per årslevplats minskade med 3,0 procent.

Tabell 5. Huvudmannens kostnader 2004 – 2006 (löpande priser). Utbildningar med studiestöd och/eller statsbidrag

År	Total kostnad (tkr)	Antal årselevplatser	Kostnad per årselevplats (kr)
2004	308 393	3 232	95 400
2005	302 848	3 089	98 100
2006	334 162	3 463	96 500

Den största kostnadsposten var undervisning som utgjorde 42,4 procent av de kompletterande utbildningarnas kostnader, medan lokaler svarade för 24,9 procent, läromedel för 8,3 procent, elevvård för 0,6 procent och övrigt för 23,8 procent av kostnaderna.

Tabeller på Skolverkets webbplats

Vill du se de aktuella tabellerna där uppgifterna är hämtade så hittar du dem på Skolverkets webbplats under länken "Statistik" och respektive verksamhetsform. Där finns Sveriges officiella statistik om kostnader för verksamhetsår 2006 på riks-, läns- och kommunnivå.